

JOKIOISTEN KUNTA HANKINTAOHJE

Kunnanhallitus 5.6.2023 § 81

SISÄLLYS

1 HANKINTAOHJEIDEN SOVELTAMINEN	3
2 HANKINTATOIMINNAN PERIAATTEET	5
3 HANKINTOJEN SUUNNITTELU	5
3.1 Ennakoidun arvon laskeminen	6
3.2 Markkinakartoitus ja –vuoropuhelu.....	6
3.3 Hankintayhteistyö ja puitejärjestely	7
3.4 Pk-yritysten ja paikallisuuden huomioiminen.....	7
3.5 Hankinnan osiin jakaminen.....	8
4 LAATUVAATIMUKSET	8
4.1 Ympäristömerkit tai muu omanaisuus	9
4.2 Energiatehokkuus	10
4.3 Tekniset eritelvät	10
4.4 Laadunvarmistus ja –valvonta	10
5 PIENHANKINNAT	11
5.1 Kilpailuttaminen	11
5.2 Suorahankinta.....	12
5.3 Hankinnan hyväksyminen.....	12
6 KANSALLISET HANKINNAT	13
6.1 Kilpailutusmenettelyt.....	13
6.2 Hankinnasta ilmoittaminen	14
7 TARJOUSPYYNTÖ	15
8 TARJOUSTEN KÄSITTELY	16
8.1 Tarjoajan soveltuvuus ja poissulkeminen	16
8.2 Tarjousten vertailu	17
9 HANKINTAPÄÄTÖS.....	18
10 SOPIMUS.....	19
11 MUUTOKSENHAKU.....	19
12 ERINÄISET MÄÄRÄYKSET	19

1 HANKINTAOHJEIDEN SOVELTAMINEN

Hankintaohje on kirjoitettu hankintalain (1397/2016) säädöksiin perustuen ja se koskee 1.7.2023 jälkeen aloitettuja hankintoja.

Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016):

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161397>

Sen lisäksi, mitä **julkisista hankinnoista annetussa laissa (1397/2016)**, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa **erikoisalojen hankintalaissa (1398/2016)** ja niitä täydentävissä säädöksissä säädetään, noudatetaan Jokioisten kuntaan kuuluvien hankintayksiköiden hankinnoissa näitä ohjeita hallintosäännön mukaisesti.

Hankintalain tarkoittamalla hankinnalla tarkoitetaan organisaation ulkopuolelta tapahtuvaa tavaroiden ja palvelujen ostamista, vuokraamista tai siihen rinnastettavaa toimintaa sekä urakalla teettämistä.

Tätä hankintaohjetta sovelletaan ensinnäkin kynnysarvot alittaviin pienhankintoihin, joista ei ole säännöksiä hankintalaissa. Lisäksi hankintaohjetta sovelletaan kansallisen kynnysarvon ylittäviin hankintoihin, joista on säädetty hankintalain 11 ja 12 luvuissa. Ohjeet eivät kuitenkaan koske EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja, joita koskien hankintalaissa on tarkat säännökset.

Hankinnat jakaantuvat siis taloudellisen arvon perusteella kolmeen eri ryhmään 1) hankintalaissa tarkoitettujen kansallisen kynnysarvon alittaviin pienhankintoihin, 2) kansallisen kynnysarvon ylittäviin ja 3) EU-kynnysarvon ylittäviin hankintoihin. Ryhmät määräytyvät seuraavien kynnysarvojen mukaan.

Kansalliset kynnysarvot 1.1.2022 alkaen

- tavara- ja palveluhankinnat 60 000 €
- rakennusurakat 150 000 €
- Muut erityiset palvelut 300 000€

Eritysalojen hankinnat (EU-kynnysarvo, ei erillisiä kansallisia kynnysarvoja)

- tavara- ja palveluhankinnat 431 000 €
- rakennusurakat 5 382 000 €
- suunnittelukilpailut 431 000 €

EU-kynnysarvot

- tavara- ja palveluhankinnat 215 000 €
- rakennus- ja käyttöoikeusurakat 5 382 000 €

Hankinta-arvot ovat arvonlisäverottomia (alv 0 %).

2 HANKINTATOIMINNAN PERIAATTEET

Hankinnoissa on noudatettava hankinnan laadusta ja suuruudesta riippumatta **syrijmättömyyden, avoimuuden, tasapuolisuuden ja suhteellisuuden periaatteita**. Hankintaprosessin eri vaiheissa on kohdeltava sekä tarjoajaehdokkaita ja tarjouksentekijöitä että saatuja tarjouksia näiden periaatteiden mukaisesti.

Hankintatoiminta on pyrittävä järjestämään siten, että hankintoja voidaan toteuttaa **mahdollisimman kokonaistaloudellisesti ja suunnitelmallisesti** olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen ja ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen. Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä sekä tehdä järkeviä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Hankinnat on toteutettava tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Hankinnat on pyrittävä järjestämään siten, että pienet ja keskisuuret yritykset ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin. Tätä voidaan edistää antamalla mahdollisuus jättää osatarjouksia tai osittamalla hankintoja järkevästi.

Koko hankintaprosessissa on otettava huomioon kotimaisen tuotannon edistämistä ja paikkakunnan resurssien käyttöä koskevat näkökohdat. **Hankinnoissa tulee maksimoida koko seutukunnan yritysten kilpailumahdollisuudet sekä hyödyntää potentiaalisten tarjoajien asiantuntevasta hankintaa suunniteltaessa.**

Jokioisten kunta voi innovatiivisten hankintojen kautta myös kannustaa yrityksiä kehittämään osaamistaan, uusia tuotteita, palveluita ja menettelytapoja. Tuotteiden ja palveluiden kehittämisvastuu ja sitä tukevien yhteistyömallien kehittäminen voidaan sisällyttää hankintojen kilpailuttamiseen ja hankintasopimuksen ehtoihin. Koska liikkumavara pienhankinnoissa on hankintalain mukaisia hankintoja suurempi, voi innovatiivisten hankintojen tekeminen ja uusien toimintamallien luominen pienhankinnoissa olla tehokasta yhteistyön avulla.

3 HANKINTOJEN SUUNNITTELU

Huomio julkisissa hankinnoissa kohdistuu usein kilpailutusvaiheeseen, vaikka **hankinnan tärkeimmät ratkaisut tehdään jo suunnitteluvaiheessa**, joten siihen kannattaa panostaa varaimalla riittävästi aikaa ja resursseja. Suunnitteluvaiheessa määritellään ennen kaikkea **hankintatarve**, kartoitetaan nykytoiminnan tilanne ja kustannukset, viestitään markkinoille ja haetaan tietoa niiden tarjonnasta, mikä auttaa olennaisesti varsinaisen kilpailutuksen toteuttamisesta ja parhaan vastikkeen saamista julkisille varoille. **Kiinteä yhteistyö ja tiedonvaihto kunnan, eri toimialojen ja hankintojen loppukäyttäjien välillä edistää hankintojen onnistumista.**

Kun ryhdytään suunnittelemaan hankintaa ja valitsemaan hankintamenettelyä, on ainakin huomioidava:

- hankinnan luonne
- onko kyseessä moniulotteinen palveluhankinta vai teknisesti helposti määriteltävissä oleva perustuote
- kertaluontoinen hankinta vai usein toistuva hankinta
- säännöllisesti vai epäsäännöllisesti toistuva hankinta
- hankinnan arvo (perustuu arvioon)
- laatutekijöiden merkitys
- elinkaarikustannukset
- markkinoilla oleva tarjonta

Pienhankintojen suunnittelussa on **erityisesti kiinnitettävä huomiota hankinnan luonteeseen** sekä tarkoituksenmukaisuuteen eli keskitytään siihen, mikä on oleellista, oikeassa suhteessa hankintaan nähden.

3.1 Ennakoidun arvon laskeminen

Hankinnan ennakoidun arvon laskemisella pyritään selvittämään ja ennakoimaan käynnistyvän hankinnan suurin ennakoitu kokonaisarvo **koko sopimuskauden ajalta**. Hankintaa ei saa pilkkoa eriin, eikä laskea hankinnan arvoa poikkeuksellisin menetelmin hankintalain säännösten kiertämiseksi.

Hankinnan ennakoitu arvo lasketaan aina ilman arvonlisäveroa. Arvioinnin tulee perustua hankinnan ilmoittamisajankohdan tai muun hankintamenettelyn aloittamisajan arvoon. Arvoa laskettaessa on otettava huomioon hankinnan vaihtoehdot **toteuttamistavat, optio- ja muut sopimuksen pidennysehdot sekä tarjoajille maksettavat palkkiot**.

Jos hankinta toteutetaan samanaikaisesti erillisinä osina, on **kaikkien osien ennakoitu arvo laskettava yhteen**. Jos osien yhteenlaskettu arvo on vähintään kansallisen tai EU-kynnysarvon suuruinen, jokaisen osan hankinnassa noudatetaan yhteenlasketun arvon mukaista menettelyä.

3.2 Markkinakartoitus ja –vuoropuhelu

Hankinnasta vastaava henkilö voi antaa tietoa toimittajille hankintaa koskevista suunnitelmista ja vaatimuksistaan, mikä mahdollistaa markkinakartoituksen ja -vuoropuhelun mahdollisten toimittajien kanssa **ennen hankintailmoituksen jättämistä**.

Markkinakartoituksen tavoitteena on tunnistaa, minkälaisia toimittajia on olemassa sekä saada **tietoa markkinoilla olevista ratkaisuvaihtoehdoista**. Lisäksi voidaan saada parempi käsitys siitä, miten hankinnan kohde kannattaisi tarjouspyynnössä määritellä sekä tiedustella, **millaisissa osissa hankinta olisi luontevaa kilpailuttaa**. Hankinnan laajuus, erityisosaamisen vaatimus ja toimittajamarkkinoiden tunteminen ennestään vaikuttavat markkinakartoituksen tarpeellisuuteen ja laajuuteen. Markkinakartoitus ei kuitenkaan tarvitse rajoittua pelkästään markkinatoimijoihin, vaan voidaan käyttää apuna myös esimerkiksi asiakkaita, joiden käyttöön palvelu tulisi.

Markkinakartoitus voidaan toteuttaa esimerkiksi yksinkertaisella **tietopyynnöllä** HILMA:ssa, kunnan www-sivuilla tai lähettää tietopyyntö suoraan tiedossa oleville toimittajille. Toimittajia pyydetään esittämään vapaamuotoisesti ja suuntaa antavasti ratkaisuvaihtoehtoja sekä arvioita kustannuksista. Tietopyynnössä on ilmoitettava selkeästi, että kyseessä on nimenomaisesti tietopyyntö, eikä varsinainen tarjouspyyntö. Voidaan myös järjestää **tiedotustilaisuus**, jossa esimerkiksi esitellään suunniteltua hanketta ja pyydetään toimittajilta kommentteja tai kysymyksiä.

Lisäksi alustava tarjouspyyntö tai muita asiakirjaluonnoksia voidaan lähettää potentiaalisille tarjoajille kommentoitavaksi. Tarkoituksena on selvittää hankinnan sisällön vaatimusten selkeys ja ymmärrettävyys, jotta kilpailutuksessa saadaan vertailukelpoisia tarjouksia.

Markkinakartoitus ja -vuoropuhelu on erotettava selkeästi kilpailutuksesta ja **se ajoitetaan ennen tarjouspyyntövaihetta**, eivätkä ne saa johtaa kilpailun vääristymiseen tai syrjimättömyyden ja avoimuuden periaatteiden vastaiseen menettelyyn. Kilpailun vääristyminen pystytään usein välttämään sillä, että keskusteluja käydään avoimesti useampien toimittajien kanssa sekä varmistaa, että myös muut ehdokkaat tai tarjoajat saavat samat tiedot markkinavuoropuhelusta ja sen tuloksista.

3.3 Hankintayhteistyö ja puitejärjestely

Kunta päättää, mitkä hankinnat toteutetaan hajautetusti tai keskitetysti. Eri vastuualueiden tarvitsemat samankaltaiset tuotteet tai palvelut tulee mahdollisuuksien mukaan hankkia keskitetysti joko oman organisaation puitteissa tai hankintayhteistyössä muiden kuntien kanssa. Hankintayhteistyö voi olla satunnaista ja vain tiettyihin yksittäisiin hankintoihin soveltuvaa taikka toistuvaa, yhteistyösopimuksiin perustuvaa.

Yhteistyömuotoina on ensinnäkin **kuntalain mukaiset yhteistoimintamuodot**, kuten yhteiset toimet ja vastuukuntamalli. Hankintayhteistyö voi olla myös **vapaamuotoisempaa**, jolloin hankintojen suunnittelu (esim. markkinakartoitus ja kuvausten laatiminen) on yhteistä, mutta kukin kunta tekee itse viralliset kilpailutustoimet, kuten tarjouspyynnön lopullinen julkaiseminen, tarjousten vertailun sekä hankintapäätöksen. Yhteistyön syventyessä on mahdollista perustaa ns. **hankintarengas**, joka sisältyy hankintalain 21§:n muita yhteishankintoja koskevaan sääntökseen.

Puitejärjestely on tapa toteuttaa pienet hankinnat kokonaisuutena kilpailuttamisedun saamiseksi. Kun kunnalla on **usein toistuvia hankintoja**, jotka yksittäisinä hankintoina alittavat kansallisen kynnysarvon, mutta esimerkiksi tilikauden ajalta yhteenlaskettuna ylittävät sen, kannattaa hankinnat kilpailuttaa suurempana kokonaisuutena. Hyvän hankintakäytännön vaatimukset täyttyvät yksittäisten tilausten kohdalla automaattisesti, kun puitejärjestelyt kilpailutetaan hankintalainsäädännön menettelytapasäännösten mukaisesti.

Puitesopimuksilla rationalisoidaan hankintakäyttämistä velvoittamalla tilaajat ensisijaisesti käyttämään voimassa olevia sopimuksia. Ennen hankintaan ryhtymistä onkin syytä selvittää, onko Tammelan kunta mukana hankinnan kohdetta koskevassa puitesopimuksessa.

3.4 Pk-yritysten ja paikallisuuden huomiointi

Riittävät tiedot markkinoista ja paikallisista toimittajista mahdollistavat paikallisten pienyritystenkin osallistumisen ja menestymisen hankinnoissa. Paikallisten pienyritykset voidaan nähdä ketterinä ja nopeasti reagoivina toimittajina, joten niitä tulisi pyrkiä hyödyntämään myös kilpailutuksissa. On kuitenkin aina muistettava, että syrjinnän kiellon periaate kieltää paikallisuuden suosimisen.

”Tapauksessa MAO:149–151/13 oli kyse koulumatkakuljetuksista. Hankintayksikkö arvioi toimittajien luotettavuutta muun muassa antamalla 5 pistettä paikkakunnan tuntemuksesta. Markkinaoikeus totesi vertailuperusteesta ”paikkakunnan tuntemus”, että vertailuperusteiden syrjimättömyyttä koskeva vaatimusedellyttää ensi sijassa sitä, että tarjousten vertailussa ei tulisi antaa merkitystä alueellisille tekijöille ilman hankinnan kohteeseen liittyvää erityistä syytä. Hankintayksikkö oli menettänyt hankinnassaan julkisia hankintoja koskevien oikeusohjeiden vastaisesti.”

Pk-yrityksillä on harvoin käytettävissä erikseen tarjouskilpailuihin suunnattuja henkilöresursseja, mikä tulisi ottaa huomioon aikarajoja määriteltäessä. Hankintadirektiivi mahdollistaa myös ennakotietojen jakamisen tulevista hankinnoista, mikä tulisi huomioida erityisesti laajoissa ja monimutkaisissa hankinnoissa, joissa **pienyritykset tarvitsevat aikaa valmistautumiseen ja kumppanuuksien solmimiseen**.

Pienyritysten osallistumista hankintoihin voidaan edesauttaa myös sopimalla puitejärjestelyistä. Puitejärjestelyn piirissä voi olla useita toimittajia, jotka **valitaan hankintalain mukaisella hankintamenettelyllä**. Kun hankintayksikössä nousee tarve hankintaan, käydään ns. minikilpailutus näiden toimittajien välillä. Tämä järjestely antaa pienyrityksille paremman mahdollisuuden kilpailla juuri niistä sopimuksista, jotka ne pystyvät suorittamaan.

3.5 Hankinnan osiin jakaminen

Suurin yksittäinen este pk-yritysten osallistumiseen julkisiin hankintoihin on hankintojen koko, **joten suuremmat hankinnat tulisi mahdollisuuksien mukaan jakaa osiin sekä sallia osatarjousten tekeminen.** Hankintojen jakaminen osiin edesauttaa pienyritysten osallistumismahdollisuuksia sekä määrällisesti että laadullisesti, jolloin pienyrityksillä on kapasiteettinsa nähden paremmat edellytykset vastata jaetun hankintaosan tarpeisiin sekä pienyritykset voivat paremmin hyödyntää erityisosaamistaan. Osatarjousten avulla **voidaan valita paras mahdollinen toimija kullekin osa-alueelle sekä vältetään alihankinnat**, koska jokaisen toimijan kanssa on itsenäinen sopimus. Näistä syistä osatarjousten tekeminen pitäisi sallia aina, kun se on hankinnan kannalta järkevää.

Jo hankintailmoituksessa tulee ilmoittaa siitä, sallitaanko osatarjoukset ja missä muodossa. **Vaihtoehtoina ovat: 1) tarjouksen voi jättää yhteen osaan, 2) tarjouksen voi jättää useampaan osaan (ilmoitettava enimmäismäärä) tai 3) tarjouksen voi jättää kaikkiin osiin. Lisäksi voidaan ilmoittaa mahdollisuudesta hyväksyä kokonaistarjous.**

Osatarjousten sallittavuudesta tulee kertoa selkeästi ja mahdollisimman yksityiskohtaisesti myös tarjouspyynnössä, jotta tarjoukset ovat yhteismitallisia ja vertailukelpoisia. Vertailuperusteet voidaan asettaa jokaisen osa-alueen osalta erikseen tai vertailuperusteet voivat olla myös samanlaisia. Huomiota on kiinnitettävä siihen, mitä käytetään vertailtavana hintana. Mikäli osatarjouksen sallitaan siten, ettei ole pakko tarjota kaikkia osia, ei vertailussa luonnollisestikaan voi käyttää vertailtavana hintana kaikkien osia yhteenlaskettua kokonaishintaa.

Osatarjouksien salliminen johtaa siihen, että jokaisen osa-alueen osalta tehdään oma hankintasopimus, jolloin hankinta voidaan tehdä vain yhden osan osalta ja keskeyttää hankinnan muiden osien osalta. Tärkeintä kuitenkin on, että tarjoajat tietävät tarkasti hankinnan mahdollisista osatarjouksista.

Hankintojen osiin jakamisen lisäksi, hankinta voidaan jakaa siten, että kilpailutuksessa valitaan useampi toimittaja. Tällöin tarjouspyynnössä ilmoitetaan, pyritäänkö hankinta keskittämään yhdelle toimittajalle vai onko hankintayksikön tavoitteena tehdä sopimus useamman toimittajan kanssa.

4 LAATUVAATIMUKSET

Hankinnasta vastaavalla viranhaltijalla tai toimielimellä on oikeus päättää hankittavan tavaran, palvelun ja rakennustyön sisällöstä, laajuudesta ja laadusta, mikä määräytyy kunkin toiminta-alueen erityistarpeiden pohjalta. Hankinnan kohdetta kuvaavien määritelmien ja ominaisuuksien on mahdollistettava tarjoajille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuun.

Tarjouspyyntöasiakirjoihin on sisällytettävä kaikki hankinnan toteuttamisen kannalta tarpeelliset laatu koskevat tiedot, jotta kilpailuun osallistuvat voivat saada oikean käsityksen tilaajan tarpeista ja hankkeen yksityiskohdista. **Muita kuin tarjouspyyntöasiakirjoissa esitettyjä vaatimuksia ei voida käyttää tarjousten vertailussa.**

Tarjouspyynnössä esitettävät laatu koskevat vaatimukset voivat koskea esimerkiksi:

- tavaraan, palveluun tai rakennustyöhön kohdistuvia ominaisuuksia
- laadunvarmistusta
- sovellettavia standardeja
- teknisiä erityisvaatimuksia
- koulutusta, kokemusta
- ympäristövaikutuksia
- energiansäästöä

- huoltoa
- kestäväää kehitystä.

Referenssien käyttäminen kokonaistaloudellisuuden vertailuperusteena ei ole suotavaa, elleivät perusteena ole niiden laadulliset ominaisuudet. Vertailun tulisi silloin kohdistua siihen, mitä referenssikohteissa todellisuudessa toteutettiin ja mitä palautetta suorituksesta on saatu. **Vertailuperusteena tulisi silloin olla juuri tarjoajan kyky toteuttaa kyseinen hankinta.**

4.1 Ympäristömerkit tai muu ominaisuus

Kilpailutuksen kohteena olevilta tuotteilta tai palveluilta voidaan edellyttää tiettyä merkkiä näytöksi siitä, että **hankinnan kohde on haluttujen ympäristöominaisuuksien, sosiaalisten ominaisuuksien tai muiden ominaisuuksien mukainen.** Ympäristömerkin, kuten joutsenmerkin ja EU-ympäristömerkin, edellyttäminen on helppo tapa huomioida ympäristönäkökohdat hankinnassa.

Edellytyksenä tietyn merkin vaatimiselle on kaikkien seuraavien ehtojen täyttyminen:

- Merkille asetetut vaatimukset koskevat ainoastaan perusteita, jotka liittyvät hankinnan kohteeseen ja soveltuvat hankinnan kohteena olevien rakennusurakoiden, tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksien määrittämiseen.
- Merkille asetetut vaatimukset perustuvat puolueettomasti todennettavissa oleviin ja syrjimättömiin perusteisiin.
- Merkit vahvistetaan avoimessa menettelyssä, johon viranomaiset, kuluttajat, työmarkkinaosapuolet, valmistajat, kaupan edustajat ja valtioista riippumattomat organisaatiot sekä muut asiaankuuluvat sidosryhmät voivat osallistua.
- Kaikkien asianomaisten osapuolten on mahdollista saada merkki.
- Merkille asetetut vaatimukset laatii kolmas osapuoli, johon merkkiä hakeva toimittaja ei voi käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa.

Ympäristömerkki vähimmäisvaatimuksena. Jos ympäristömerkittyjen tuotteiden tai palvelujen saaminen on ehdottoman tärkeää, voidaan vaatia, että hankinnan kohteena olevalle tuotteelle tai palvelulle on myönnetty tietty ympäristömerkki. Vähimmäisvaatimukset ilmoitetaan hankintailmoituksessa tai tarjous pyyntöasiakirjoissa, jolloin ainoastaan vähimmäisvaatimukset täyttävät tarjoukset huomioidaan. Jos ympäristömerkki on vähimmäisvaatimuksena, tarjoajalla ei ole ympäristömerkkiä, eikä hän myöskään esitä selvitystä, että hänen tarjoamansa tuote tai palvelu tosiasiaassa täyttää ympäristömerkkinsaamisen edellytykset, tarjous tulee hylätä.

Ympäristömerkki laatuvertailussa. Siinä tapauksessa, että halutaan kannustaa ympäristömerkittyjen tuotteiden tai palvelujen tarjoamiseen, mutta merkin tarjoaminen ei ole hankintayksikölle välttämätöntä, merkki voidaan huomioida laatuvertailussa. Hankinnan valintaperusteena on tällöin hinta-laatusuhde ja edellytettyä merkkiä tarjoamalla tarjoaja saa lisäpisteitä laadun vertailussa. Laatusuhteita voi antaa ympäristömerkin lisäksi myös muista hankintayksikölle tärkeistä arvoista ja ominaisuuksista.

Hyväksyttävä on myös muut mahdolliset merkit, jotka täyttävät vastaavat vaatimukset kuin merkki, jota on vaadittu. On myös kiinnitettävä huomiota **merkkien ja hankinnan suhteeseen**, ettei tietyn merkin kokonaan vaatiminen tule pk-yrityksille liian työlääksi ja kalliiksi. Hankinnan kohteen ympäristö-, sosiaaliset tai muut ominaisuudet voidaankin määritellä esimerkiksi **asettamalla tietyt vaatimukset ja todeta, mitkä merkit ainakin täyttävät vaaditut ominaisuudet, asettamatta kuitenkaan kyseisiä merkkejä vaatimuksiksi.**

Ympäristömerkkiä koskevan sopimusehdon lisäksi sopimuksessa on syytä olla sanktiolauseke (sekä mahdollisesti irtisanomislauseke) sellaisia tilanteita varten, ettei ympäristömerkkiä koskeva vaatimus sopimuskauden aikana täytyisikään. Erityisestisanktio ja irtisanomisehto on hyvä

huomioida siinä tapauksessa, kun ympäristömerkistä on saanut laatuasteita tarjousten vertailuvaiheessa ja merkin tarjoaminen on siten vaikuttanut voittajan valintaan.

4.2 Energiatohokkuus

Kunnan tekemillä hankinnoilla on merkittävä vaikutus tuotteiden ja palvelujen elinkaaren aikaiseen energiankulutukseen ja hiilidioksidipäästöihin, mutta myös itse energiakustannuksiin. Kokonaistaloudellisesti edullisuus sallii sen, että energiansäästömahdollisuudet voidaan ottaa huomioon.

Energiatohokkuus vähimmäisvaatimuksena. Tuotteen energiatohokkuus, mikäli se pystytään objektiivisesti ja selvästi toteamaan, voi olla vähimmäisvaatimuksena tarjouspyynnössä. Vastavasti palveluhankinnassa energiatohokkuus voidaan asettaa kelpoisuusvaatimuksena ja/tai sopimusehtona. Tällöin vaatimuksen tulisi koskea tarjoajan kykyä suorittaa kyseinen palvelu mahdollisimman energiatohokkaasti. Palveluhankinnoissa hankintayksikkö voi vaatia selvityksiä palvelun suorittamisesta toteutettavista energiatohokkuustoimenpiteistä, jolloin toimittaja voi osoittaa täyttävänsä ympäristöasioita koskevat vaatimukset esimerkiksi käytössään olevilla ympäristö- tai laatu järjestelmillä tai palvelun energiatohokkuussuunnitelmalla.

Energiatohokkuus vertailuperusteena. Tarjouspyynnössä on määriteltävä ne hankinnan kohteena olevaan tavaraan tai palveluun liittyvät energiatohokkuuskriteerit, jotka tarjousvertailussa otetaan huomioon. Energiatohokkuudeltaan parhaita vaihtoehtoja saa käyttämällä **elinkaarikustannuksia osana vertailuperusteita**. Elinkaarikustannukset osoittavat tuotteen tai palvelun kaikki käytön aikaiset kustannukset, kuten ylläpito- ja energiakustannukset.

Vähimmäisvaatimuksina esitetyt asiat ei voida esittää vertailukriteereinä samassa tarjouspyynnössä.

4.3 Tekniset eritelmit

Teknisillä eritelmillä määritellään tarkasti ne **ominaisuudet, joita tuotteelta vaaditaan**. Tarjous on hylättävä, jos tuote ei täytä teknisiä eritelmiä. Hankinnasta vastaava henkilö voi määrätä tavaran materiaaleista tai vaatia ympäristöä säästävää tuotantoprosessia.

Jos tarjouspyyntöasiakirjat sisältävät tavaran ominaisuuksia koskevia vaatimuksia, kuten teknisiä eritelmiä, ne tulee laatia kynnyksarvot ylittävissä hankinnoissa noudattaen EU:n puitteissa vahvistettua yleistä hankintasanastoa (CPV). Hankintasanastoa käytetään hankinta-asetuksen mukaisesti suppeammin EU-kynnyksarvot alittavissa hankinnoissa verrattuna ne ylittäviin hankintoihin.

Jos vaaditaan tietyn arviointilaitoksen antaman todistuksen esittämistä, on hyväksyttävä vastaavien muidenkin arviointilaitosten antamat todistukset. Hyväksyttävä on myös asianmukainen muu näyttö, jos todistusta ei ole ollut mahdollista saada esimerkiksi määräaikaisten puitteissa. Tarjoajan tulee kuitenkin todistaa, että sen toimittamat rakennusurakat, tavarat tai palvelut **täyttävät hankinnan kohteen kuvauksessa edellytetyt vaatimukset tai perusteet**.

4.4 Laadunvarmistus ja -valvonta

Tavaran, palvelun tai rakennustyön laatu määritellään lähtökohtaisesti tarjouspyynnössä ja sen teknisissä liitteissä. Tilaaja voi laatu järjestelmän sijasta edellyttää toimittajalta muuta dokumentoitua laadunvarmistusta. Laadunvarmistuksen kohdalla voidaan viitata eri toimialoja koskevien yleisten sopimusehtojen mahdollisiin laadunvarmistusta koskeviin määräyksiin.

Ennen hankintapäätöksen tekoa voi olla tarpeen ottaa laite koekäyttöön. Laitteiden koekäyttöön ottamisesta päättävät tulosyksiköiden vastuuhenkilöt. Koekäytöstä on tehtävä laitteen omistavan yrityksen kanssa kirjallinen koekäyttösopimus.

5 PIENHANKINNAT

Pienhankinnoilla tarkoitetaan kansallisen kynnysarvon alittavia hankintoja. Niihin ei sovelleta hankintalakia muuten kuin hankintaoikaisua koskevilta osin (hankintalaki 135 §). Pienhankinnoissa ei ole velvollisuutta julkaista hankintailmoitusta Hilma-portaalissa. Vaikka pienhankintoihin ei sovelleta hankintalakia, niissä noudatetaan julkisten hankintojen peruseriaatteita:

Esimerkkejä periaatteiden sisällöstä:

Avoimuus	Hankintaprosessi on toteutettu annettujen ohjeiden mukaisesti. Hankinnasta voidaan tarvittaessa julkaista hankintailmoitus tai tiedottaa omilla sivuillaan, jos pienhankinnan arvo ja luonne puoltavat sitä eikä ole olemassa puitesopimusta tai muuta tietoa hintatasosta.
Tasapuolisuus ja syrjimättömyys	Jokaisessa hankinnan vaiheessa tulee kaikkia tarjoajia kohdella tasapuolisesti ja syrjimättömästi
Suhteellisuus	Hankinnan vaatimukset ja toimintamallit suhteutetaan pienhankinnan arvoon ja luonteeseen.

Markkinatuntemus ja hankinnoista informointi on hyvä tapa saada paikallisia pienyrityksiä aktivoitumaan julkisia pienhankintoja kohtaan. Jotta paikalliset pienyritykset voidaan saada mukaan hankintoihin, täytyy pienhankinnat saada ensin yritysten tietoon ja tarjottavaksi. **Hankinnoista ilmoitetaan kunnan verkkosivuilla.**

5.1 Kilpailuttaminen

Vähäisiä hankintoja lukuun ottamatta pienhankinnatkin tulee pääsääntöisesti kilpailuttaa ja markkinoilla olemassa olevaa kilpailua tulee hyödyntää mahdollisuuksien mukaan. Pienhankinnat voidaan kilpailuttaa hankintalainsäädäntöä kevyemmällä ja joustavammilla menettelyillä, joten tulee kiinnittää erityistä **huomiota hankinnan luonteeseen ja suunnitteluvaiheeseen** eli miten ja miksi käytetään tiettyä kilpailutusmenettelyä vai voidaanko hankinta toteuttaa suorahankintana.

Esimerkkejä tarjouskilpailun tai hintatiedustelun tekemisestä:

1.	Yksinkertaisimmillaan pyydetään muutamalta tarjoajalta vastauksia hinta-tiedusteluun tuote-, hinta- ja saatavuustietoja varten esim. sähköpostilla tai puhelimitse.
2.	Pyydetään muutamalta tarjoajalta tarjouksia tuote-, hinta- ja saatavuustietoja varten esimerkiksi sähköpostilla tai järjestetään tapaaminen.
3.	Hankinnasta voi julkaista hankintailmoituksen halutessaan Hilma-ilmoituskanavassa tai kunnan verkkosivuilla ilmoittaen, että hankinta on alle kansallisen kynnysarvon ja liittää hankintailmoitukseen tarjouspyynnön. Yksinkertaisessa hankinnassa myös pelkkä hankintailmoituksen julkaiseminen voi riittää.

Hankinnan luonne ohjaa, minkä sisältöinen tarjouspyynnön tulee olla. Koska pienhankinnoissa tavoitellaan **yksinkertaisia ja kustannustehokkaita menettelyjä**, tarjouspyyntöön sisältyviä laadullisia vertailuperusteita kannattaa käyttää harkiten. Mitä vähemmän vertailuperusteita tarjouspyyntöön sisällytetään, sitä vähemmällä työllä hankinta on mahdollista toteuttaa. **Tarjouksia vertailtaessa ei saa ottaa mukaan vertailuperusteita, joita ei ole mainittu tarjouspyynnössä.** Laatutekijät voidaan ottaa huomioon siten, että hankinnan minimivaatimustaso määritellään tarkasti hankinnan kohteen kuvauksessa ja teknisissä erittelyissä.

Tarjoajalle voidaan tarvittaessa asettaa soveltuvuusvaatimuksia, esimerkiksi tarjoajan luottoluokitusta tai kokemusta aiemmista vastaavista hankinnoista koskevia vaatimuksia. Tarjouksista valitaan kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin.

Käytetyn hankintamenettelyn eri vaiheet dokumentoidaan asianmukaisesti myös pienhankintoja tehtäessä. Hankinnat tulee toteuttaa mahdollisimman suunnitelmallisesti ja taloudellisesti sekä tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina, sillä toistuvat ja selkeästi pilkotut hankinnat voidaan saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi, vaikka hankintalain mukainen valitusoikeus ei muuten koske pienhankintoja. On myös huomioitava mahdollisuus toteuttaa toistuvat pienhankinnat **puitejärjestelyillä**.

5.2 Suorahankinta

Hankinta ilman kilpailua eli suorahankinta tietyltä toimittajalta on mahdollista kansallisen kynnysarvon alittavissa hankinnoissa, jos hankinnan arvo on vähäinen tai kilpailuttaminen on muutoin epätarkoituksenmukaista hankinnan luonteesta johtuen.

Keskeisimmät suorahankinnan perusteet:

1. Tavara- tai palveluhankinta on arvoltaan vähäinen.
2. Ennalta arvaamaton kiire.*
3. Tarjouskilpailun kustannukset ylittävät kilpailuttamisesta saatavan hyödyn.
4. Vastaavaa tuotetta on hankittu lähiaikoina ja hintataso on selvillä.
5. Muita kysymykseen tulevia toimittajia ei ole tiedossa.

* Ennalta arvaamattoman kiireen tulee ensinnäkin johtua kunnan ulkopuolisista syistä. Perusteen on lisäksi oltava äkillinen ja sellainen jota hankintayksikkö ei ole kohtuudella voinut ennakoida. Hallituksen esityksen mukaan soveltuva kiiretilanne voisi olla esimerkiksi äkillisen luonnonilmiön tai onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen korjaaminen taikka toiminnoille kriittisen laitteen ennalta arvaamaton rikkoutuminen ja sen vaatimat toimet. Lisäksi on kyettävä näyttämään toteen, että hankinnan tekeminen on ollut ehdottoman välttämätöntä.

Suorahankinnan käytön syy tulee aina perustella. Vaikka Jokioisten kunta on määritellyt tässä hankintaohjeessa hankinnan vähäisen arvon, kannattaa aina tapauskohtaisesti harkita, onko syytä selvittää 2-3 tarjoajalta tilausta varten tuote-, hinta- ja saatavuustiedot.

”Ratkaisussa MAO:575/10 oli maanrakennustyötä koskeva hankinta, jossa hankintayksikkö teki suorahankinnan ostamalla lähellä työmaata toimineelta yritykseltä. Hankintayksikön mukaan työkoneen yhteiskäyttö on edullista, kun kaivinkone voidaan työllistää tehokkaasti ja välttyään seisokeilta ja siirtokustannuksilta. Markkinaoikeus ei katsonut perusteen olleen hankintalainmukainen suorahankintaperuste.”

5.3 Hankinnan hyväksyminen

Hankinnan hyväksyy henkilö, jolla on Jokioisten kunnan hallintosäännön mukaan oikeus hyväksyä ko. pienhankinta.

Arvoltaan vähäinen suorahankinta:

- Arvoltaan vähäisestä pienhankinnasta, joka toteutetaan suorahankintana, ei tehdä erillistä kirjallista hankintapäätöstä, vaan hankinnan hyväksyjä hyväksyy hankinnan hyväksymisvaltuuksiensa mukaisesti hyväksymällä tilauksen tietojärjestelmässä, allekirjoittamalla tilauksen tai tekemällä hankinnan sähköpostilla.
- Jos suorahankinnan peruste näkyy kunnalle jäävässä tilausdokumentissa tai tilaus- tai muussa tietojärjestelmässä, suorahankinnan perustetta ei tarvitse erikseen kirjata.
- Suorahankintaa koskevaan tilaukseen ei liitetä koskaan oikaisuohjetta.

Tarjouskilpailu ja hankintapäätös:

- Jos hankinnasta on järjestetty tarjouskilpailu, hankinnasta tehdään pääsääntöisesti **hankintapäätös**.
- Hankintapäätökseen on hankintalain mukaan **pienhankinnankin osalta liitettävä oikaisuohje** eli ohjeet hankintaoikaisua koskevan oikaisuvaatimuksen tekemisestä hankintayksikölle, ja päätös on annettava tiedoksi tarjoajille.
- Määräaika hankintaoikaisua koskevan vaatimuksen tekemiseen on tarjoajalla 14 päivää hankintapäätöksen tai muun hankintaa koskevan ratkaisun tiedoksisaannista.
- Hankintayksikkö voi itse ottaa hankintapäätöksen tai ratkaisun oikaistavakseen 90 päivän kuluessa siitä, kun hankintaoikaisun kohteena oleva päätös tai ratkaisu on tehty. Hankintaoikaisu voidaan tehdä, vaikka sopimus olisi tehty
- Tilaukseen ei liitetä koskaan oikaisuohjetta.
- Tilausta tai sopimusta ei suositella tehtäväksi ennen oikaisuajan päättymistä.
- Kansallisen kynnysarvon alittavasta hankinnasta ei voida valittaa hankintalain perusteella markkinaoikeuteen.

6 KANSALLISET HANKINNAT

Kansallisen kynnysarvon ylittävissä, mutta EU-kynnysarvon alittavissa hankinnoissa noudatetaan hankintalakia. Hankinta aloitetaan ilmoittamalla siitä julkisten hankintojen sähköisessä Hilma ilmoitusportaalissa (www.hankintailmoitukset.fi).

Hankinnan kilpailuttamisessa on noudatettava sellaista menettelyä, joka on 3 §:n 1 momentissa tarkoitettujen periaatteiden mukainen:

Esimerkkejä periaatteiden sisällöstä:

Avoimuus	Hankinnasta tulee julkaista kansallinen hankintailmoitus, ja hankintaa koskevista ehdoista tulee antaa kaikille asianosaisille samalla tavoin tietoa.
Tasapuolisuus ja syrjimättömyys	Jokaisessa hankinnan vaiheessa tulee kaikkia tarjoajia kohdella tasapuolisesti ja syrjimättömästi ja hankinnan ehtojen tulee olla kaikille samanlaiset.
Suhteellisuus	Hankinnan vaatimukset ja toimintamallit suhteutetaan kansallisen hankinnan arvoon ja luonteeseen.

Hankintamenettelyyn liittyvä tietojenvaihto on toimitettava kunnan valitsemalla tavalla. Valittujen viestintävälineiden valinta ei saa vaarantaa toimittajien mahdollisuutta osallistua hankintamenettelyyn. Jos hankintamenettelyyn liittyvä tietojenvaihto toteutetaan sähköisiä välineitä käyttäen, sovelletaan, mitä hankintalain 62 §:ssä säädetään.

6.1 Kilpailutusmenettelyt

Hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä on kuvattava hankinnassa käytettävä hankintamenettely. Hankinnan toteuttaja voi kuvata hankintamenettelyn esimerkiksi alla kuvatuilla malleilla, muokata niitä tarvittaessa, kuvata itse määrittelemänsä hankintamenettelyn tai käyttää EU-kynnysarvot ylittäviä menettelyjä. Suorahankintoihin sovelletaan, mitä hankintalain 40 ja 41 §:ssä säädetään.

Avoim menettely:

- Tarjouskilpailusta julkaistaan ilmoitus kansallisessa julkisten hankintojen sähköisessä ilmoituskanavassa (HILMA). Avointa menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun hankitaan **selkeästi määriteltäviä tuotteita tai palveluita**.
- Tarjousten tekemiseksi on varattava riittävä aika ottaen huomioon hankinnan laatu, luonne ja laajuus. Ennen saatujen tarjousten käsittelyä arvioidaan tarjouksen jättäneiden yritysten kelpoisuus. **Hankintapäätös tehdään saatujen hyväksyttävien tarjousten perusteella tarjouspyynnössä mainituin valintaperustein ja arviointikriteerein.**
- Avoimessa menettelyssä tarjouspyyntö voidaan lähettää hankintailmoituksen julkaisemisen jälkeen myös suoraan sellaisille tavaran- tai palveluntoimittajille tai urakoitsijoille, joilta halutaan tarjous. Tasapuolinen kohtelu edellyttää, että kaikki tarjoajat saavat saman informaation hankkeesta. Toimittaja on valittava tarjouksen jättäneiden joukosta.

Rajoitettu Menettely:

- Julkaistaan hankinnasta hankintailmoitus ja johon kaikki halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Osallistumishakemuksen jättäneiden ehdokkaiden joukosta valitaan ne, jolle lähetetään tarjouspyyntö. Ilmoitettu määrä on kutsuttava, jollei ehdokkaita ole vähemmän.
- **Ainoastaan valitut ehdokkaat voivat tehdä tarjouksen.** Osallistujien määrän rajoittamiseen käytetään hankintailmoituksessa ilmoitettuja soveltuvuusvaatimuksia ja arviointiperusteita.

Neuvottelumenettely:

- Julkaistaan hankinnasta hankintailmoitus, johon kaikki halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Osallistumishakemuksen jättäneiden ehdokkaiden joukosta valitaan ne, jotka kutsutaan neuvottelumenettelyyn. Ainoastaan valitut ehdokkaat kutsutaan neuvotteluun. Osallistujien määrän rajoittamiseen käytetään hankintailmoituksessa ilmoitettuja soveltuvuusvaatimuksia ja arviointiperusteita. Hankintayksikkö voi neuvotella kaikista hankinnan ehdoista valitsemiensa tarjoajien kanssa.
- Hankintailmoituksessa voidaan määrittää, kuinka monta tarjoajaa kutsutaan osallistumaan menettelyyn. Ilmoitettu määrä on kutsuttava, jollei soveliaita ehdokkaita ole vähemmän.
- Neuvottelumenettelyä voi käyttää eri ratkaisuvaihtoehtojen selvittämiseen EU-kilpailullisen neuvottelumenettelyn tavoin tai parhaan tarjouksen selvittämiseen tavallisen EU-neuvottelumenettelyn tavoin.
- Neuvottelumenettely ei oikeuta poikkeamaan aidosta kilpailutuksesta eikä saatujen tarjousten tasapuolisesta käsittelystä.

6.2 Hankinnasta ilmoittaminen

Kansallisesta hankinnasta ja suunnittelukilpailusta on julkaistava ilmoitus sähköisesti suomen- tai ruotsinkielisenä internet-osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi käyttäen kansalliselle hankintailmoitukselle tarkoitettua lomaketta. Kun vastaa kaikkiin lomakkeen kysymyksiin, on antanut kaikki hankintalain edellyttämät tiedot.

On kuitenkin huomioitava, että hankintailmoituksessa tulee **ilmoittaa mahdollisista tarjoajien tai ehdokkaiden arvioimiseksi asetetuista soveltavuusvaatimuksista** sekä siitä, mistä tarkemmat tiedot mahdollisista vaatimuksista ja niiden todentamiseksi vaadittavista asiakirjoista ovat saatavilla. Hankintailmoituksessa on myös ilmoitettava ehdokkaiden määrän rajaamisesta sekä ehdokkaiden mahdollisesta valikoinnista tarjouksien antamiseen tai neuvotteluihin

osallistumiseen. Hankintailmoituksessa mainittuja tietoja voidaan täydentää muualta saatavissa olevilla tiedoilla, mistä on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Osa tiedoista voidaan siten antaa tarjouspyynnössä.

7 TARJOUSPYYNTÖ

Hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä on pyydettävä toimittajia määräaikaan mennessä esittämään tarjouksensa. Tarjouspyyntö on tehtävä kirjallisesti ja laadittava siten, että sen perusteella voidaan antaa keskenään vertailukelpoisia tarjouksia.

Hankintalaissa ei ole määritelty vähimmäismääräaikoja **kansallisille** hankinnoille. Hankintayksikön tulee määrittää ne itse. **Määräajan asettamisessa on huomioitava hankinnan koko ja luonne sekä tarjouksen laatimiseen vaadittava kohtuullinen aika.**

Tarjoajan tulee tarjouksessaan osoittaa tarjoamansa tavaran, palvelun tai rakennusurakan olevan hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä esitettyjen vaatimusten mukainen. Hankintailmoitusta, tarjouspyyntöä tai tarjousmenettelyn ehtoja vastaamattomat tarjoukset on suljettava pois tarjouskilpailusta. Tarjoajaa tai ehdokasta voidaan pyytää **määräajassa toimittamaan, lisäämään, selvittämään tai täydentämään puutteellisia tai virheellisiä tietoja ja asiakirjoja.**

Esimerkkejä tarjouspyynnön keskeisistä tiedoista:

- Hankintayksikön nimi, yhteystiedot sekä yhteyshenkilön tiedot.
- Hankintamenettelyn kuvaus.
- Hankinnan kohteen määrittely ja tavaraa, palvelua tai urakkaa koskevat tekniset, laatu- ja muut vaatimukset riittävän yksityiskohtaisesti sekä tiedot hankittavista määristä ja yksiköistä, tarvittaessa erillisellä liitteellä.
- Ympäristönäkökohdat, ympäristömerkit.
- Energiatsehokkuuden vähimmäisvaatimuksia ja vertailuperusteita, jotka voidaan objektiivisesti todeta.
- Hintojen antamista varten hintalomake.
- Tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset ja käytettävät poissulkuperusteet ja niitä koskevat selvitykset. Tarjoajalta kannattaa pyytää vakuutus soveltuvuusvaatimusten täyttämistä.
- Kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste: halvin hinta, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras.
- Mahdolliset vertailuperusteet ja niitä koskevat selvitykset.
- Tarvittavat toimitusaikaa, toimitusehtoa, maksuehtoa sekä laskujen käsittelyä koskevat tiedot.
- Tarjousten muotoa koskevat tiedot.
- Sopimusehtoja koskevat tiedot, sopimusluonnos tai vakiosopimusehdot.
- Tarjousten jättöaika (päivämäärä ja kellonaika).
- Tarjousten toimitusosoite.
- Tarjousten voimassaoloaika.
- Muut tiedot, joilla voi olla merkitystä hankinnassa.

Tarjouspyyntöluonnoksen lähettäminen kommenttikierrokselle ennen varsinaisen tarjouspyynnön lähettämistä on myös mahdollista. Tämä antaa toimittajille mahdollisuuden esittää kommentteja tarjousluonnoksen sisällöstä. Myös neuvottelut tarjouspyynnön sisällöstä avoimesti toimittajien kanssa on mahdollista, mikäli neuvottelut eivät vaaranna tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua tarjouskilpailussa.

8 TARJOUSTEN KÄSITTELY

Hankintaprosessia voidaan kutsua kolmivaiheiseksi, koska monesti tarjouspyynnöt rakennetaan niin, että ne sisältävät 1) yrityksen soveltuvuutta koskevia vähimmäisvaatimuksia 2) hankinnan kohdetta koskevia vähimmäisvaatimuksia ja 3) hankinnan kohteen vertailuperusteita. **Tarjoajien soveltuvuuden arviointi on erotettava tarjosten tarjouspyynnön mukaisuuden tarkastamisesta ja tarjosten vertailusta**, jotka muodostavat omat erilliset vaiheensa hankintamenettelyssä.

Monia vähimmäisvaatimusten osalta huomioitavia ominaisuuksia voidaan ottaa huomioon vaihtoehtoisesti myös vertailuperusteissa. Vertailuperusteiden käyttämisen lisäarvona vähimmäisvaatimukseen nähden on niiden asteittainen toimintaperiaate: tarjosten väliset erot ovat hienovaraisempia, sillä näitä kuvataan tarjosten hylkäämisen ja hyväksymisen sijasta piste eroin.

Tarjosten vertailuperusteiksi voidaan sisällyttää kriteereihin erilaisia laadun ja hinnan taustalla olevia vaatimuksia, jolloin pienillä, ja myös paikallisilla yrityksillä voi olla parempi **mahdollisuus hyödyntää suhteellisia vahvuuksiaan, kuten reagointikykyä ja joustavuutta**. Paikallinen pienyrityksen vahvuuksia voidaan hyödyntää hankintayksikön asettamissa vertailuperusteissa esimerkiksi palvelun saavutettavuudella virka-ajan ulkopuolella iltaisin tai viikonloppuisin tai sillä miten nopeasti asiantuntija on saatavissa tarvittaessa paikalle. Vertailuperusteissa tulee kuitenkin olla tarkkana, koska ne eivät saa olla syrjiviä.

”Tapauksessa MAO:232/09 oli kyse siitä, kun pesulapalveluihin liittyvässä hankinnassa käytettiin vertailuperusteena kuljetuksiin liittyviä ympäristötekijöitä. Tarjosten valintaperusteena oli kokonaistaloudellinen edullisuus ja yhtenä vertailuperusteena oli kuljetuksiin liittyvät ympäristötekijät. Pisteitä sai sitä enemmän, mitä lyhempi kuljetusmatka hankintayksikköön nähden oli. Markkinaoikeus katsoi, että ympäristönäkökohdian huomioiminen on sinällään mahdollista, kunhan ne liittyvät hankinnan kohteeseen. Kuitenkaan kuljetusmatkan pituutta ei saanut käyttää markkinaoikeuden mukaan vertailuperusteena siten, että vertailuperusteen arviointi perustuu pelkästään matkan pituuteen, koska tällöin vertailuperuste asettaa tarjoajat epätasa-arvoiseen asemaan sijoittumispaikan perusteella. Vertailuperuste oli tämän vuoksi syrjivä.”

8.1 Tarjoajan soveltuvuus ja poissulkeminen

Hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä voidaan asettaa vaatimuksia **tarjoajan soveltuvuudelle**. Asetettujen vaatimusten täytyy olla **perusteltu ja oikeassa suhteessa** hankinnan laajuuteen nähden.

Tarjouskilpailusta on mahdollisuus sulkea pois sellaiset tarjoajat, jotka ovat osoittautuneet epäluotettavaksi muun muassa siksi, että ne ovat rikkoneet ympäristövelvoitteita tai pyydettyjä velvoitteita ei ole otettu huomioon tarjouksessa. Sosiaalisina soveltavuusvaatimuksina voi olla, että tarjoaja on huolehtinut verojen sosiaaliturvamaksujen ja eläkevakuutusmaksujen maksamisesta sekä ottaa tarjoustaan laadittaessa huomioon työsuojelua, työoloja ja työehtoja koskevat lakisääteiset velvoitteet.

Hankintalain 80 §:n mukaisia **pakollisia poissulkemisperusteita** sovelletaan sekä Jokioisten kunnan kansallisen kynnysarvon alittavissa että ylittävissä hankinnoissa, mikä on mainittava tämä tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa. Tarjoajalta voidaan vaatia vakuutus siitä, että sitä ei koske mikään pakollinen poissulkemisperuste. Rikosrekisteriote yhtiöstä ja vastuuhenkilöistä voidaan vaatia, jos tästä ilmoitetaan hankintailmoituksessa/tarjouspyynnössä. Lisäksi voidaan halutessaan soveltaa hankintalain mukaisia **hankinnanvaraisia poissulkemisperusteita**, jolloin siitä tulee mainita tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa.

Hankinnan luonteen perusteella voidaan myös itse asettaa vaatimuksia tarjoajien **taloudelliselle tilanteelle, tekniselle suorituskyvyllä ja ammatilliselle pätevyydelle** ja pyytää tarjoajia toimitamaan niitä koskevia selvityksiä, ja vaatimuksista on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Tarjoajat, jotka eivät täytä asetettuja vähimmäisvaatimuksia, **on suljettava tarjouskilpailun ulkopuolelle**.

Tarjoajan soveltuvuutta koskevien vaatimusten on **liityttävä tarjoajan edellytyksiin toteuttaa hankinta** sekä oltava suhteellisuusperiaatteen mukaisesti **suhteutettava hankinnan luonteeseen, käyttötarkoitukseen ja laajuuteen**. Esimerkiksi taloudellista ja rahoituksellista tilannetta koskevien vaatimusten voidaan pyrkiä varmistamaan, että tarjoaja ei mene konkurssiin kesken sopimuskauden tai että tarjoajalla on käytettävissä sopimuksen täyttämiseen riittävät taloudelliset resurssit. Tekniseen suorituskykyyn liittyvien vaatimusten on luonnollisesti kohdistuttava nimenomaan hankinnan kohteena olevan palvelun suorittamiseksi tarpeellisiin seikkoihin.

Uuden hankintalain mukaan tarjoajilta vaadittava vuotuinen vähimmäisliikevaihto saa olla enintään kaksi kertaa hankintasopimuksen ennakoidun arvon suuruinen, ja sen käyttäminen soveltuvuusehtona tulee aina olla perusteltua hankinnan luonteesta johtuvasta syystä. Myös referenssi-vaatimuksien käyttö tulee perustella sekä referenssin vaatimisella tulee olla aina **merkitystä tarjoajan kykyyn toteuttaa kyseessä oleva hankinta**.

8.2 Tarjousten vertailu

Tarjouksista on valittava aina kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous eli se tarjous, jonka peruste on joko:

1. **Hinnaltaan halvin.** Kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena ainoastaan halvin hinta.
2. **Kustannuksiltaan edullisin.** Perusteena on erityisesti tällöin hankinnan elinkaarikustannuksia, joita ovat mm. hankintakustannukset, käyttökustannukset, huoltokustannukset sekä kierätys- ja jätevaiheen kustannukset ja muut rakennusurakoiden, tavaroiden tai palvelujen elinkaaren aikaiset kustannukset.

Tarjousten vertailussa voidaan myös huomioida ulkoisista ympäristövaikutuksista aiheutuvat ja hankinnan kohteeseen sen elinkaaren aikana liittyvät kustannukset, jos niiden rahallinen arvo voidaan määrittää ja tarkistaa.

3. **TAI hinta-laatusuhteeltaan paras.** Valintaperusteeksi asetetaan hinta-laatusuhteen vertailuperusteita, jotka liittyvät laadullisiin, yhteiskunnallisiin, ympäristö- tai sosiaalisiin näkökohtiin tai innovatiivisiin ominaisuuksiin. Laatuun liittyviä perusteita on esimerkiksi tekniset ansiot, esteettiset ja toiminnalliset ominaisuudet, esteettömyys, kaikkien käyttäjien vaatimukset täyttävä suunnittelu, käyttökustannukset, kustannustehokkuus, myynnin jälkeinen palvelu ja tekninen tuki, huolto ja toimituspäivä tai toimitus- tai toteutusaika sekä muut toimitusehdot. Lisäksi voidaan ottaa huomioon myös hankintasopimuksen toteutukseen osoitetun henkilöstön pätevyys ja kokemus.

Pisteytystä suunniteltaessa on tarkkaan mietittävä mitä osa-aluetta arvostetaan ja kuinka paljon. **Hinnan osuuden oltaessa yli 70%, on se perusteltava erittäin painavalla syyllä.**

Ainoastaan tarjouspyynnössä ilmoitettuja vertailuperusteita voidaan käyttää. Muita kuin ilmoitettuja vertailuperusteita ei voida käyttää, eikä vertailua voida tehdä myöskään jättämällä jokin ilmoitettu vertailtava seikka vertailematta. Kesken tarjouskilpailun tai vertailuvaiheessa ei voi lisätä, poistaa tai muuttaa etukäteen asetettuja vertailuperusteita, osatekijöitä tai painotuksia eli ei saa luoda uusia alakriteerejä eikä arvostaa sellaisia asioita, joita ei ole mainittu tarjouspyynnössä. Vertailussa ei saa käyttää hyväksi muita kuin tarjouksissa mainittuja tietoja.

Käyttäessään kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena hinta-laatusuhdetta on ilmoitettava hinta-laatusuhteen vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painostus hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä, esimerkiksi hinta 50%, ominaisuus 1 30%, ominaisuus 2 10% ja ominaisuus 3 10%.

Tarjouksen valinnassa on kiinnitettävä huomiota myös saatujen tarjouksien uskottavuuteen. Hankinnan laatuun ja laajuuteen nähden hinnaltaan tai kustannuksiltaan **poikkeuksellisen alhainen tarjous voidaan hylätä**, jos tarjoajan antama selvitys tai muu toimitettu näyttö ei tyydyttävästi selitä tarjottujen hintojen tai kustannusten alhaista tasoa.

Pisteytys. Vertailu tulee tehdä sillä tarkkuudella, että tarjoajille käy ilmi oman tarjouksen sijoittuminen suhteessa muihin. Vertailuperusteiden soveltamisesta saatu pistemäärä perustellaan ja vertailusta tulisi ilmetä, miten kutakin tarjousta on arvioitu suhteessa toisiinsa kunkin vertailuperusteen osalta. Tämän jälkeen tarjousten pistemääriä verrataan keskenään ja esitetään johtopäätös siitä, mikä tarjouksista oli paras. Vertailu tulee perustella hankintapäätöksessä tai perustelumuistiossa, perustelujen tulee olla riittäviä, jotta asianosaiset voivat arvioida päätöksen oikeellisuutta ja oikeus-suojan tarvetta.

Pisteytyksen ja laskentakaavan tulee pysyä kaikkien tarjousten vertailuperusteiden osalta samanlaisena. Pisteytyksessä käytettävä pisteasteikko on tullut määritellä tarjouspyynnössä ja sen tulee olla saman suuruinen kaikkien painoarvolla kerrottavien vertailuperusteiden osalta (esim. 0-10), muuten vertailuperusteiden painoarvot muuttuvat. Pisteytyksen tulee noudattaa vertailtavien tekijöiden suhteellista eroa myös laadullisten tekijöiden osalta.

9 HANKINTAPÄÄTÖS

Hankinnasta vastaavan on tehtävä ehdokkaiden ja tarjoajien asemaan vaikuttavista ratkaisuksista sekä tarjousmenettelyn ratkaisuksista kirjallinen hankintapäätös, joka on perusteltava.

Hankintapäätöksen muistilista:

-
- Hankintapäätöksestä tai sen liitteistä on käytävä ilmi alla olevat tiedot ja päätöksen perustelut eli ratkaisuun olennaisesti vaikuttaneet seikat, kuten
 - voittaneen tarjoajan nimi
 - ehdokkaan tai tarjoajan tai tarjouksen poissulkemisen perusteet
 - keskeiset perusteet, joilla hyväksytyjen tarjousten vertailu on tehty
 - tiedot vertailuperusteiden soveltamisesta sellaisella tarkkuudella, että tarjoajille käy ilmi oma sijoittuminen suhteessa muihin tarjoajiin.
 - Hankintapäätökseen on liitettävä
 - valitusosoitus eli ohjeet muutoksenhakua varten markkinaoikeudelle ja
 - oikaisuohje eli ohjeet hankintaoikaisua koskevan oikaisuvaatimuksen tekemisestä hankintayksikölle.
 - Päätös perusteluineen ja muutoksenhakuohjeineen on annettava tiedoksi niille, joita asia koskee.
 - Tiedoksianto tehdään ensisijaisesti sähköisesti käyttäen tarjoajan ilmoittamaa sähköpostiosoitetta.
 - Tiedoksianto koskevaan viestiin on merkittävä tieto viestin lähettämispäivästä.
-

10 SOPIMUS

Hankintapäätöksen jälkeen hankintayksikön on tehtävä hankinnasta sopimus. Sopimus syntyy erillisen kirjallisen sopimuksen tekemisellä, ei hankintapäätöksen tiedoksiannon perusteella. Sopimukseen kirjataan kaikki hankinnan edellyttämät tiedot.

11 MUUTOKSENHAKU

Julkista hankintaa koskevaan päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun voi hakea muutosta saattamalla asia markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Markkinaoikeuteen voi valittaa tarjoaja, osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas tai muu taho, jota asia koskee.

Hankintayksikön päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun tyytymätön voi lisäksi tehdä hankintayksikölle kirjallisen vaatimuksen hankintaoikaisusta. Hankintaoikaisun voi tehdä myös pienhankinnoissa, jotka eivät muutoin kuulu hankintalain soveltamisalaan. Pienhankinnoissa on hankintaoikaisuvaatimuksen lisäksi mahdollisuus tehdä kuntalain mukainen oikaisuvaatimus

Hankintayksikkö voi itse ottaa hankintapäätöksen tai ratkaisun korjattavakseen 90 päivän kuluessa siitä, kun hankintaoikaisun kohteena ollut päätös on tehty. Hankintaoikaisu voi perustua virheelliseen lain soveltamiseen tai asiassa ilmenneeseen uuteen tietoon, joka voi vaikuttaa päätökseen. Hankintaoikaisua voidaan käyttää myös tilanteessa, jossa hankintapäätöksen tekemisen jälkeen sopimusneuvottelut valitun tarjoajan kanssa kariutuvat tai kyseinen tarjoaja ei kykenekään toteuttamaan hankintaa.

Asianosaisen on esitettävä hankintaoikaisuvaatimus 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankinnan päätöksestä tai muusta hankintamenettelyssä tehdystä ratkaisusta.

Muutosta hakevan on ilmoitettava kirjallisesti hankintayksikölle asian saattamisesta markkinaoikeuteen. Valituksen tultua vireille markkinaoikeus voi kieltää, keskeyttää tai sallia hankintapäätöksen täytäntöönpanon taikka määrätä hankintamenettelyn muutoin keskeytettäväksi väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi.

12 ERINÄISET MÄÄRÄYKSET

Tarjouksen, hankintaa koskevan sopimuksen tai sen tulkintaa koskevan asian käsittelyyn tai tavaran tai palvelun tarkistamiseen osallistuvan henkilön tulee olla esteetön. Esteellisyydestä hankinta-asioissa on voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty kuntalaissa ja hallintolaissa.

Hankintoja koskevien asiakirjojen julkisuus riippuu hankinta-asian käsittelyvaiheesta. Asiakirjojen julkisuudessa noudatetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) eli julkisuuslain säännöksiä. Hankintaviranomainen ei saa ilman asianosaisen suostumusta käyttää oikeudettomasti tietoja, jotka liittyvät tarjouksen tehneen elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattisalaisuuteen.

Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä eli niin sanottu tilaajavastuulain mukaan tilaajan tulee ennen vuokratyövoiman käyttöä koskevan sopimuksen tai alihankintasopimuksen tekemistä pyytää sopimuspuoleltaan selvitys lakisääteisten veloitteiden noudattamisesta ja sovellettavista työehdoista. Selvitysvelvollisuuden laiminlyönnistä voi seurata laiminlyöntimaksu. Tilaajavastuulaissa tilaajalla tarkoitetaan sitä, joka käyttää vuokrattua työntekijää tai jonka työtiloissa tai työkohteessa työskentelee alihankintasopimukseen perustuvaa työvoimaa.